

Yabancı Dilde Tıp Eğitimi Tartışması

Özlem Sarıkaya*, Berrak Ç. Yeğen**, Aydın Sav***, Ali Serdar Fak****, Serdar İstik*****

ÖZET

Bu çalışma, Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi eğitim programında yapılan değişiklikler sonucunda ortaya çıkan gereksinimler nedeniyle, öğrenciler ve öğretim üyeleri arasında eğitim dilinin tartışılması amacıyla tasarlanmıştır.

İngilizce tıp eğitimine bakış açılarını değerlendirmek için öğretim üyelerine bir anket gönderilmiş, öğrenci görüşleri ise atölye ve odak grup çalışmalarıyla elde edilmiştir.

Gerek öğretim üyeleri ve gerekse öğrenciler, tıp eğitimi süresince kanıta dayalı bilgiye erişme ve güncel tıbbi izlemede İngilizce'nin önemli olduğunu belirtmişler, ancak öğrenme süreci ve klinik uygulamalarda yabancı dilde tıp eğitiminin yol açtığı sorunları farklı açılardan vurgulamışlardır.

Eğitim ve uygulama alanında yapılacak kapsamlı çalışmalarla yabancı dilde tıp eğitiminin olumlu ve olumsuz yönlerinin ortaya konmasına ve tartışmanın nesnel bir sonuca ulaşmasına gereksinim vardır.

Anahtar Sözcükler: Yabancı Dilde Tıp Eğitimi, Yabancı Dilde Eğitim Sorunları

GİRİŞ

Kasım 1981'de yürürlüğe giren 2547 sayılı "Yüksek Öğretim Kanunu"nun düzenlemeleri kapsamında, Hacettepe ve İstanbul Üniversitelerinde, Türkçe eğitim veren mevcut tıp fakültelerine ilaveten yabancı dille eğitim yapan ikinci birer tıp fakültesi açılmıştır. Diğer yandan, 1981-1990 yılları arasında açılan üniversitelerden biri olan Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi, kurulduğu tarihten itibaren yabancı dilde eğitim vermeye başlamış ve kuruluşundan bu yana Türkiye'de yalnızca yabancı dille eğitim veren tek tıp fakültesi olma özelliğini sürdürmektedir.

Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde (MÜTF) interaktif yaklaşıma uygun olarak, modül, küçük gruplarda eğitim etkinlikleri, 1., 2. ve 3. sınıflarda Klinik Uygulamaya Giriş programının müfredata yerleştirilmesi sonucunda (1) ortaya çıkan gereksinimler nedeniyle öğrenciler ve öğretim üyeleri arasında eğitim dilinin tartışılması ve eğitimin karşılıklı iki yanını oluşturan bu iki kesimin görüşlerinin alınmasına gerek duyulmuş ve çalışma bu amaçla planlanmıştır.

* Dr. Özlem Sarıkaya, Marmara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi Anabilim Dalı
Tıbbiye Caddesi. 34668. Haydarpaşa. Kadıköy-İstanbul
e-posta: ozlemsarika@hotmail.com

** Marmara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı

*** Marmara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Patoloji Anabilim Dalı

**** Marmara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Kardiyoloji Anabilim Dalı

***** Marmara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Çocuk Cerrahisi Anabilim Dalı

YÖNTEM

İngilizce tıp eğitimine bakış açılarının değerlendirilmesi amacıyla, 2001-2002 eğitim ve öğretim yılında öğretim elemanlarına (öğretim üyeleri ve öğretim görevlileri) bir anket gönderilmiştir. Aynı amaçla, klinik öncesi yıllardaki öğrenciler için Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrenci kongresi (MASCO 2002) kapsamında temel tıp bilimleri ile klinik bilimlerden birer öğretim üyesinin yönetiminde bir atölye çalışması düzenlenmiş ve bu çalışmaya 7 öğrenci katılmıştır. İzleyen günlerde temel bilimlerden bir öğretim üyesi (gözlemci) ve klinik bilimlerden bir öğretim üyesi (yürütücü), görüşmeyi kabul eden 4. ve 5. sınıftan 9 öğrenciyle odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Anketlerden elde edilen niceliksel veriler ve atölye çalışması ile odak grup görüşmesinden elde edilen niteliksel veriler analiz edilerek yorumlanmıştır.

BULGULAR

MÜTF’de 1990-2002 yılları arasında eğitim gören öğrencilerin mezun oldukları lise ve dengi okullar incelendiğinde, öğrencilerin %30,0’unun devlet liselerinden, %51,8’inin ise yabancı dil ağırlıklı eğitim veren liselerden (Anadolu Lisesi, Fen lisesi, Yabancı Dil Ağırlıklı Lise, Özel Lise) geldikleri saptanmıştır. Öğrencilerin %8,2’si yabancı uyrukludur (Şekil.1).

Öğretim üyelerine gönderilen anketlerin cevaplanma oranı %81,2 idi (Klinik Bilimler %79,1, Temel Bilimler %92,3). Öğretim elemanlarının %79,4’ü “yabancı dilde tıp eğitimi” olgusunun tartışılmasının yararlı olduğunu düşünmektedir.

Ankete yanıt veren öğretim elemanlarının %71,6’sı teorik dersleri İngilizce anlattıklarını belirtmişler, buna karşın klinik uygulamalarda İngilizce kullananların oranının yalnızca %11,4 olduğu anlaşılmıştır. Öğretim elemanlarının önemli bir oranı, dersin sonunda Türkçe özet yapma gereksinimi duyduklarını belirtmişlerdir (hemen her zaman %33,5, zaman zaman %25,1). Öğretim elemanları, Türkçe özet yapılmasını çoğu kez öğrencilerin de istediklerini belirtmişlerdir (hemen her zaman %31,0, zaman zaman %32,2). Öğretim üyelerinin yalnızca %39,7’si İngilizce ders anlatmaktan memnundur.

Ankete yanıt veren öğretim elemanlarının %26,3’ü İngilizce ders anlatmanın öğrencilerin eğitimine olumlu katkısı olduğunu düşünmekteyken, %22,1’i kararsız kalmıştır. İngilizce ders anlatmanın öğrenci katılımını olumsuz etkilediğini düşünenlerin oranı %67,5’dir. Ayrıca öğretim elemanlarının %59,5’u İngilizce tıp eğitiminin öğrenci-hasta iletişimini olumsuz yönde etkilediğini düşünmektedir. Öğretim elemanlarından %54,2’si eğitim dilinin İngilizce olmasının öğrencilerin güncel tıbbi izlemelerinde olumlu katkısı olduğunu düşünmekte, %16,3’ü ise bu olumlu katkıdan kuşkulu olduklarını belirtmişlerdir. Öğretim elemanlarının yarısı (%51,8) fakülte tercihinde İngilizce eğitimin olumlu rolü olduğunu düşünmektedir.

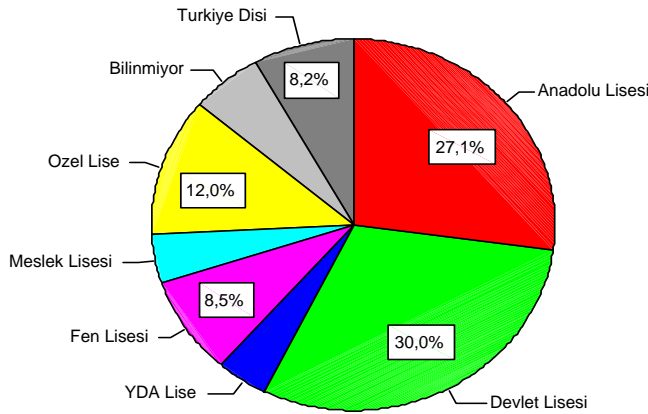
Öğretim elemanlarının çoğunluğu (%62,4), İngilizce’nin “ders içerikleri”ne olumsuz etkisinin olmadığını düşünmektedir. Yaklaşık yarısı ise yabancı dilin “ders anlatma teknikleri”ni olumsuz etkilediğini (%48,9, kararsız %8,5) belirtmişlerdir. Yabancı dilde eğitim vermenin “öğretim üyesi için bir nitelik göstergesi” olup olmadığı sorulduğunda, öğretim elemanlarının %38,6’sı olumlu görüş bildirmişlerdir (kararsız %10,6).

Öğretim elemanlarının bazılarının anket soruları dışında yazdıkları kişisel görüşlerine bakıldığında: 1) meslek öğretiminin İngilizce olmaması gerektiği, ancak tıp eğitimi süresince yabancı dil eğitimi konusunda öğrencilere olanak sağlanmasının öğrenci kalitesini yükselteceği; 2) İngilizce ders anlatımı sırasında deneyim aktarma, tartışma noktalarının eksik kaldığı; 3)

öğrencilerin soruları Türkçe sorduklarını; 4) interaktif eğitimin anadilde yapılması gerektiği; 5) ikinci ve üçüncü sınıflarda teorik derslerin İngilizce anlatıldığını, ancak klinik eğitim sırasındaki teorik anlatımlarda Türkçe'nin tercih edildiğini; 6) öğrencilerin fakülteyi eğitimin İngilizce olması nedeniyle tercih etmelerine karşın fakülteye başladıktan sonra bu düşüncelerinin değiştiği ve Türkçe ders anlatılmasını istedikleri; 7) öğrencilerin İngilizce dersleri izlemekte yetersiz oldukları, gibi düşüncelerin ifade edildiği görülmektedir.

Öğrencilerden alınan bilgiler Tablo 1 ve Tablo 2' de özetlenmiştir. Hem klinik öncesi dönemdeki öğrenciler (1, 2, 3. sınıflar) (Tablo 1) hem de klinik eğitim dönemindeki öğrenciler (4. ve 5. Sınıf) (Tablo 2) yaptıkları tartışmalar sonucunda İngilizce ve Türkçe tıp eğitiminin olumlu ve olumsuz yanları konusunda görüşlerini bildirmişlerdir.

Şekil-1 MÜTF öğrencilerinin mezun oldukları lise ve dengi okullara göre dağılımı (1990-2002)

Tablo-1 MÜTF 1., 2., 3. sınıf öğrencilerinin İngilizce eğitimi konusunda düşünceleri

Türkçe Eğitim	İngilizce Eğitim
Ders Kaynakları	
Konu ayrıntılarını daha iyi öğrenme (+) Kaynak olarak Türkçe çevirilere bağımlı kalma (-)	Kanıtı Dayalı Bilgiye Erişme (+) Dili yetkin kullanma (+) İngilizce kaynaklar yetersiz, ulaşmak pahalı (-)
Dersin işlenişi ve öğrenme süreci	
Öğrenci ve öğretim üyesi performansı daha fazla (+) Öğrencinin dersi kolay izleyebilmesi (+) Öğrencinin derse daha aktif katılımı (+) Yorum gücünü kullanabilme ve geliştirebilme (+) Öğrencinin öğrenmeye daha az zaman harcaması (yabancı dili anlamak için ek zaman harcadığı için) (+)	Ders sürelerinin etkin kullanılmaması (-) Anlama ve kavrama ile analiz yapmada kısıtlılık (-) Derste anlamamanın ve öğrenmenin yanı sıra, kendi kendine ders çalışırken de ek çaba gerektirmesi (-)
Diğerleri	
ÖSS'de düşük giriş puanlı öğrencilerin tercih etmesi (-)	Prestij ve saygınlık (+) Yurtdışı eğitimde ve uluslararası bilimsel etkinliklere katılımda kolaylık (+) Türkçe terminoloji gelişmemesi, yabancı sözcüklerin kullanımında artma (-) Bilimin Türkçe yapılmaması, uluslararası bilimsel gelişmelere katılımı engellemesi (-)

(+), olumlu yönde, (-) olumsuz yönde özellik.

Tablo-2 MÜTF 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin İngilizce eğitimi konusunda düşünceleri

İngilizce tıp eğitimi için fakülteye başlamadan önceki düşünceler ve duygular:
“Öğrenci sayısının az olması.” “...Yurtdışı bağlantısı ve “postgraduate” seviye için gerekli olduğundan önceden bunu halletmeyi düşündüm.” “...Türkçe tıp eğitiminin daha kolay olduğunu öğrenmeme rağmen, puanı ve dili nedeniyle seçtim.” “Dersleri izlemekte güçlük çekerim diye korktum.”
İngilizce eğitim ile ilgili beklentilerin karşılanması konusundaki görüşler:
“... eğitici-öğrenci İngilizce seviyesi farklı, her iki tarafın da yetersizliği olabiliyor. Anadili gibi hiç bir zaman olmuyor” “Temel bilimler için İngilizce belki iyi, ama semptomlar, sıfatlar işin içine girdiğinde dile hakim olmamak sorun yaratıyor. Semptomatoloji kitabı aldım ve sorunu çözmeye çalıştım.” “...İlk üç senede ingilizce düşünebiliyordum, sonra bunu kaybettim.” “İngilizce ders dinlerken kopmak çok daha kolay oluyor.” “Türkçe okumaktan artık nefret ediyorum. TUS’u hiç anlayamayacağımdan korkuyorum.” “Preklinikte çok kötü ders anlattığımı düşündüğüm öğretim üyelerinin klinikte Türkçe derslerini dinleyince bayıldım, takdir ettim...” “Türkçe anlatana teşekkür ediyoruz.” “Hocanın bilgisi 100’se bize anlatabildiği % 40. Biz de bunun % 40’ını anlayabiliyorsak...” “İlk 3 yılda İngilizce, 4-5-6’da Türkçe olsun ama haftada 3 saat İngilizce eğitimi olsun.”
MÜTF’nin Türkçe eğitim gören fakültelerden farkı konusundaki görüşler:
“Benimle aynı liseden mezun 3’lı arkadaşım var. Onlar da İngilizce kaynaktan takip ediyor. O nedenle İngilizce eğitim şart değil bence. Bu çaba meselesi.” “Literatür takip etmekten bahsettik, biz bunu yapmıyoruz ki.” “Ben bunu yatırım olarak görüyorum, ilerisi için. Şu anda yoksa hepimiz ders notlarından çalışıyoruz. Ama kesinlikle bu yatırım gerekli.”
MÜTF ile diğer fakülteler arasında hekimlik uygulamaları açısından farklar konusundaki görüşler:
“-Textbooktan- okumadan ben bunu biliyorum diyemem. Zaten İngilizce dinlerken yakalamak zor oluyor. Ben literatür açısından faydalı olacağına inanıyorum. Pratikte hasta Türk, siz de Türkçe konuşuyorsunuz, nereye kadar İngilizce...” “Yurtdışına açılmak ve orada hasta ile ilişki için gerekli” “Sağlık ocağında ne olacak? Pratisyen hekimin ne işine yarayacak?” “Bu fazladan cebimizde bir koz bence.”
Öneriler
“İlk 3 yıl İngilizce, 4-6 Türkçe olmalı.” “İngilizce tıp eğitimi gerekli, ben memnunum. Hasta ile iletişimde Türkçenin eksikliğini duyuyorum. Bunun da 4-6 sınıflarda Türkçeye ağırlık vererek kapatılması gerekli. Türkçe olmadan bu olmaz.” “İngilizce konuşabilmek önemli. Eksikliğimiz ayrı bir Türkçe programımız olmamasıdır, tercih değişikliği için.” “Üniversite öğrencisi hangi dilde eğitim alırsa alsın bilgiye ulaşır. İngilizce eğitim bizi diğerlerinden üstün kılan bir silah.” “İngilizce okumaktan gururluyum, farklıyım. Yurtdışına açık bir fakülte olduğumuz için yabancı “lecturerlar” gelmesini isterim.” “İngilizceye karşı değilim. Öğrenilmesi şart, ama yabancı dilde eğitime karşıyım.”

(+), olumlu yönde, (-) olumsuz yönde özellik.

TARTIŞMA VE SONUÇ:

Bu çalışmada, 1983’ten bu yana 19 yıldır yabancı dilde eğitim veren Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi’nin gerek öğretim üyelerinin, gerekse meslek eğitimini alan öğrencilerinin düşünceleri sergilenmeye çalışılmıştır. Gerek öğretim üyeleri ve gerekse öğrenciler, tıp eğitimi süresince kanıtla dayalı bilgiye erişme ve güncel tıbbi izlemede İngilizce’nin önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. Ancak, öğrenme süreci ve klinik uygulamalarda İngilizce tıp eğitiminin yol açtığı sorunları farklı açılardan ele almışlardır.

Dünya Hekimler Birliği (2) tıp eğitiminin amacını, “yetenekli ve yeterli hekimler yetiştirmek” olarak belirlemiştir. Burada sözü edilen “yeterlik” kavramı “hasta ve toplum için kaliteli bir koruyucu ve tedavi edici hizmet vermeyi sağlayan bilgi, beceri ve davranış biçimlerini” kapsamaktadır. Sağlık hizmetlerine yaklaşımda 1960’lardan itibaren hastaların istek, gereksinim ve tercihlerini karşılayacak “hasta-odaklı” anlayış benimsenmeye başlanmıştır (3). Bu yaklaşımda, hekimin hastayı aile, kültür ve sosyal çevresiyle bir bütün olarak ele alması, sağlık ve hastalık algı ve yaşantılarının ortaya çıkarılması ve hasta-hekim ilişkilerinin geliştirilmesi temel unsurlardandır (3,4). Bu görüş, tıbbi hizmetin her alanına, hasta bakımına, tıp hukukuna, tıp eğitimine, araştırmalara ve kalite değerlendirmelerine yansımıştır (5). “Hasta-odaklı” eğitimin bir uygulaması olarak MÜTF’de Klinik Uygulamaya Giriş programı, ilk üç sınıfın müfredatına yerleştirilmiştir (1). Bu yeni uygulama ile hedeflenen, sağlık hizmetleri sürecinde hekime meslek yaşamı boyunca gerekli “iletişim becerilerinin geliştirilmesi ve tutum kazandırılması”dır. Her ne kadar İngilizce eğitim, bilgi kazanma sürecinde öğrencinin ufkunu genişletici bir rol oynasa ve MÜTF öğretim üyeleri ve öğrencilerinin belirttiği gibi, bilgiye erişme ve güncel tıbbi izlemede önemli olsa da, bireyin “duygu, düşünce ve hayallerini” kendi dilinde ifade edebilmesi (6) gerçeği dikkate alınırca bu uygulama, iletişim ve sosyokültürel kavranmaların algılanmasında engelleyici olabilmektedir. Çünkü, bireyler duygu, düşünce ve hayallerini en kolay kendi dillerinde ifade edebilirler. Atasözleri, özdeyişler, espriler, sevgi, acı ve keder ancak ilk ifade edildikleri dillerde anlaşılır (6). Tıp uygulamalarında hastaya tıbbi bilginin iletilmesi, özellikle tedavi sürecinde anlaşılır bir dil kullanılmasının önemi bilinmektedir (7). MÜTF öğretim üyeleri İngilizce eğitimin öğrenci-hasta iletişimini olumsuz yönde etkilediğini ifade ederlerken, öğrenciler de bazı terimlerin Türkçe karşılıklarına ulaşmada zorluk yaşadıklarını ve bunun ileride hekimlik uygulamaları ve hasta-hekim ilişkisi açılarından sorun yaratabileceğini düşünmektedirler. Klinik dönemdeki öğrencilerle yapılan odak-grup görüşmesinde, semptomların Türkçe karşılıkları konusunda ciddi sorunlar yaşandığı ifade edilmiştir. Yabancı terim ve kavramların Türkçesinin öğrenilememesi ve günlük yaşamda kullanılmaması öğrencileri ezberciliğe yöneltir, yeni fikir üretmeyi ve bilimsel gelişmeyi kısıtlar (6). Dilbilimi açısından değerlendirildiğinde, mesleğe özgü deyim ve terimlerin hem anadilden hem de yabancı dilden köken alması, anlamlandırmada, bellek kullanımında ve benzer kavramlarla ilişkilendirmede zorluklara ve hatalara yol açabilmektedir (8). Ayrıca, öğrencilerin de belirttiği gibi, yabancı dilde eğitim, Türkçe terminolojinin gelişmesini ve dilimizin zenginleşmesini engelleyen önemli bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tıp eğitiminin yabancı dilde yapıldığı bazı ülkelerde öğrencilerin bildirim ve kayıtlarının ulusal standartlara uyumsuzluğu sonucunda bu uygulamanın hasta ve hasta yakınlarının adli ve hukuksal süreçlerde mağduriyetine neden olduğu bildirilmektedir (9). Meslek uygulamalarında uluslararası “ölçüler”, “tıbbi süreçler” ve “rehberler”le uyumu sağlamak amacıyla, bir taraftan uluslararası kaynaklar izlenmeli, diğer taraftan da bu kaynakların toplumsal öğelere göre uyarlanması sağlanmalıdır (10).

MÜTF’de 2000-2001 eğitim-öğretim yılından başlayarak, “sisteme dayalı ders kurulları”na interaktif çalışma modülleri yerleştirilmiştir. Modüllerin uygulanmasında ve Klinik Uygulamaya Giriş derslerinde oturumlar, “probleme-odaklı” küçük grup çalışmaları olarak düzenlenmiştir. Çalışmamızda, eğitim dilinin İngilizce olmasının, öğrencinin bu oturumlara aktif katılımını ve öğrenci/öğretim üyesi performansını olumsuz yönde etkilediği ileri sürülmüştür. Benzer şekilde, İngilizce’nin anfi derslerinin izlenmesini zorlaştırdığı ve öğrenmede harcanan zamanı artırdığı belirtilmiştir. Yeni eğitim uygulamalarının müfredata yerleştirilmesi, yeni öğrenme yaşantılarının uygulamaya geçirilmesini gerektirir. Problem çözmeye dayalı öğrenmede, öncelikle öğrenenin kendi dilinde deneyim yaşamasına olanak yaratılmalıdır. Eğitim çalışmaları göstermiştir ki, kişinin birinci dilde problem çözme, yorum, analiz ve sentez sürecini yetkin

olarak gerçekleştirmesi, bunu ikinci dildeki öğrenme sürecine de aktarabilmesini sağlar. Ayrıca, birinci dilde gerçekleşen öğrenme sürecinin değerlendirilmesi yabancı dilde yapılırsa sonuçlar yanıltıcı olabilmektedir (11).

Sonuç olarak, meslek eğitiminde Türkçe'nin kullanımı, gerek yeni öğrenme yöntemlerinin etkinliği, gerekse tıp uygulamaları sürecinde hasta-hekim, hekim-hekim ve hekim-toplum etkileşiminin sağlanması açısından çok önemlidir. Bilimsel kaynaklara ulaşmada yabancı dil kolaylaştırıcı olduğu halde, bilimsel düşüncenin üretilmesini ve yaratıcılığı engelleyebilmektedir. Yabancı dilde tıp eğitimi konusunun, diğer tıp fakültelerinin çalışmalarıyla ve meslek uygulamalarındaki araştırmalarla daha yaygın olarak irdelenmesi, bu alandaki tartışmaların sonuca ulaşmasını kolaylaştıracaktır.

Kaynaklar

- 1) Sarıkaya Ö, Yeğen BÇ, Oktay Ş., *New curriculum design at Marmara University School of Medicine. Marmara Medical Journal* 2002; 15(1): 56-62
- 2) *Türk Tabipleri Birliği Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Raporu.*, Sayek İ, Kılınç B, (editörler). TTB, Ankara 1997
- 3) Weston WW, Brown JB, *Overview of the Patient-Centered Clinical Method. In: "Patient-Centered Medicine". SAGE Publications, London. 1995: 21-30*
- 4) Brown JB, Weston WW, *Understanding the whole person. In: "Patient-Centered Medicine". SAGE Publications, London. 1995: 44-55*
- 5) Laine C, Davidoff F. *Patient-centered medicine: A professional evaluation. JAMA* 1996; 275(2): 152
- 6) Doğan M. *Yabancı dil öğrenimi ve yabancı dilde eğitim. Bilge Dergisi* 1996; 10:11-14
- 7) Lum L. *Speaking the patient's language. Black Issues in Higher Education* 2002; 19(16):28-31
- 8) Tevruz S. *Eğitim: Yabancı Dil mi? Yabancı Dilde mi?*, Yüksek Lisans Tezi, No 1989/001. Marmara Üniversitesi, İşletme Bilimleri Araştırma ve Uygulama Merkezi
- 9) Sibai AM, Nuwahid I, Beydoun M, Chaaya M. *Inadequacies of death certification in Beirut: Who is responsible?. Bulletin of the World Health Organization, Geneva* 2002; 80(7):555
- 10) Bacharova L, Hlavacka S, Rusnakova V. *Special section- Slovakia's Health System: Basic estimate of needs for training in evidence-based medicine in Slovakia. Journal of Management in Medicine* 2002; 14(5/6):362-372
- 11) Beaumont C, de Valenzuela JS, Trumbull E. *Alternative assessment for transitional readers. Bilingual Research Journal* 2002; 26(2): 241-268.